

Чернега В. М., д.ю.н., професор,
Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

РЕЛЕВАНТНІСТЬ ТА ІРРЕЛЕВАНТНІСТЬ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ВИМОГАМ НАШОГО ЧАСУ

Термінологія завжди перебуває в центрі уваги правознавців не одного покоління, зважаючи на потужний потенціал, що вона має. Проблеми цивільно-правової термінології тривалий час дискутуються в спеціальній літературі. Розглого досліджені проблеми сімейно-правової термінології в Україні [2, с. 52–56]. Однак наукових розроблень, щоб досягти наведеної нижче мети дослідження, досі недостатньо.

Метою дослідження є встановлення релевантності та іррелевантності цивільно-правової термінології вимогам нашого часу.

1. Цивільний договір або цивільно-правовий договір?

З.В. Ромовська радить скерувати «цивільно-правовий договір» у термінологічний архів. За її висновками, зважаючи на те, що договір – це право, стверджує, то для вживання словосполучення «цивільно-правовий договір» немає жодної підстави, оскільки неправового цивільного договору бути просто не може. Водночас учена наголошує, що «за винятком хіба що договорів, оголошених законом нікчемними, чи договорів з кабальними умовами» [1, с. 16]. Зрештою, науковиця «цивільно-правовий договір» порівнює зі «старою одежею, яку треба рішуче скинути з пліч і віддати до термінологічного архіву» [1, с. 16]. Тому, як констатує З.В. Ромовська, мають рацію науковці в сфері трудового права: «жодному з них не спало на думку говорити про «*трудова-правовий договір*»» [1, с. 16].

Висловлену вище думку має бути підтримано автором цієї публікації. Адже в низці різногалузевих законодавчих актів використовуються терміни: «адміністративний договір» (п. 16 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України); «господарський договір» (ч. ч. 3, 4, 7 ст. 179; ст. ст. 180–181; ч.ч. 1, 3 ст. 184, ст. 185; ст. 187; ч. 1 ст. 188; ч. 2 ст. 189; та ін.); «корпоративний договір» (ч. 2 ст. 46 Закону України «Про міжнародне приватне право»; ст. 7, ч. 1 ст. 8 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю») [3, с. 214]; Закону України «Про акціонерні товариства» (ст. 29; ч. 1 ст. 30).

Принагідно треба зазначити, що в Цивільному кодексі України (далі – ЦКУ) жодного разу не фігурує термін «цивільно-правовий договір».

Постають такі питання. По-перше, чи резонно згадувати термін «цивільно-правовий договір», приміром, у законах України «Про акціонерні товариства» (ч. 2 ст. 32; п. 25 ч. 2 ст. 39; абз. абз. 3, 4 ч. 5, абз. 1

ч. 6 ст. 64; ч. 2 ст. 69; ч. 1 ст. 85; ч. ч. 3, 4 ст. 85; ч. 2 ст. 88), «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (ч. ч. 5, 7 ст. 38; ч. 12 ст. 39; ч. 6 ст. 39-1), «Про холдингові компанії в Україні» (п. 4, п. 7 ч. 5, п. 9 ч. 7 ст. 7-1)?

По-друге, чи виправданим є фігурування терміна «цивільно-правовий договір» у підзаконних нормативних актах, наприклад, у таких розпорядженнях Кабінету Міністрів України: «Деякі питання укладення цивільно-правових договорів з членами наглядової ради акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» від 30.01.2023 № 81-р; «Деякі питання укладення цивільно-правових договорів з членами наглядової ради акціонерного товариства «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» від 04.02.2023 № 100-р; «Про внесення змін до цивільно-правових договорів» від 08.08.2023 № 684-р.

Відповіді на такі питання є заперечними, зважаючи на наведені вище аргументи українських цивілістів-сучасників.

2. Договір чи цивільний договір? Під час рекодифікації ЦКУ увага законотворців має бути прикута не лише до місця розташування поняття цивільного договору в структурі модернізованого кодифікованого акта, але і до усунення такої хиби: відсутність у законодавчих назвах галузевої належності договору до сфери цивільних відносин. Насамперед ідеться про те, що: по-перше, в розділі 2 ЦКУ («Загальні положення про *договір*») терміну «договір» не передує прикметник «цивільний»; по-друге, аналогічна проблема наявна в назвах глав 52 («Поняття та умови *договору*»), 53 («Укладення, зміна і розірвання *договору*») цього самого законодавчого акта. Крім того, в ч. 1 ст. 626 ЦКУ закріплено дефініцію *договору*, а не цивільного договору, як це мало б бути [3, с. 214–215]. Отже, в ЦКУ має фігурувати збірний термін «цивільний договір».

3. Цивільні угоди щодо земельних ділянок або правочини із земельними ділянками? Наприклад, у п. 6 ст. 21 Земельного кодексу України (далі – ЗКУ) згадуються *угоди щодо земельних ділянок*. Тоді як насправді мали б згадуватися правочини із земельними ділянками. Адже в ЦКУ фігурує термін «правочин», а угода є ретротерміном цивільного права України (він згадувався в колишньому цивільному законодавстві). Це означає, що термін «угода» та похідна від нього термінологія є іррелевантною із вимогами нашого часу.

Предметом майбутніх цивілістичних розвідок може бути термінологія, навколо якої тривають палкі дискусії.

Література

1. Ромовська З. Українське цивільне право. Договірне право: академічний курс. Львів: ПАІС, 2020. 464 с.
2. Чернега В. Проблеми сімейно-правової термінології в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 6. Vol. 1. P. 52–56.

З. Чернега В. М. Проблеми та потенціал механізму правового регулювання сімейних відносин: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2022. 508 с.

УДК 349.2 (043.2)

Черноус С. М., к.ю.н., доцент,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

ПРО ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ВІДПУСТКУ

22 листопада 2023 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування надання та використання відпусток, а також інших питань» № 3494-IX [1] (далі – Закон № 3494-IX). Зокрема цим актом було внесено ряд змін та доповнень до Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX (в редакції Закону № 2352-IX від 01.07.2022) [2] (далі – Закон № 2136-IX).

Серед новел у правовому регулюванні трудових відносин – встановлена Законом № 2136-IX в редакції Закону № 3494-IX можливість (право) роботодавця 1) не надавати будь-який вид відпусток (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку), 2) переносити частину невикористаної щорічної відпустки (що перевищує 24 календарні дні за поточний робочий рік) на період після припинення або скасування воєнного стану, 3) надавати невикористану частину щорічної основної відпустки без збереження заробітної плати, 4) надавати працівнику будь-який вид відпустки (крім відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та відпустки у зв'язку з усиновленням дитини) понад щорічну основну відпустку (24 календарні дні за поточний робочий рік) без збереження заробітної плати, 5) переносити надання невикористаних днів такої відпустки на період після припинення або скасування воєнного стану, 6) надавати невикористані дні такої відпустки без збереження заробітної плати, 7) надавати невикористані дні щорічної основної відпустки та інших видів відпусток понад щорічну основну (понад 24 календарні дні), які були перенесені на період після припинення або скасування воєнного стану, без збереження заробітної плати до моменту використання днів таких відпусток (отже й після припинення або скасування воєнного стану!).

Слід зауважити, що в розвиток положень статті 45 Конституції України [3], згідно з якою, право на відпочинок забезпечується, зокрема, наданням оплачуваної щорічної відпустки, механізм реалізації права на